

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Selenburgova ulica št. 6, II. nadstropje. — Uradne ure za stranke so od 10. do 12. dopoldne in od 4. do 7. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogersko in Bosno K 10.40, polletna K 5.20, četrtletna K 2.60, mesečna K —.90; za Nemčijo celoletno K 12.—; za : : : ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 14.—. : : :

ZARJA

Glasi slovenskega delovnega ljudstva.

„ZARJA“ izhaja v Ljubljani vsako sredo in soboto.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II. nadstropje, in uraduje za stranke vsak delavnik od 9. do 12. dopoldne in od 4. do 7. zvečer.

Inserati: enostopna petlet vrstica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Inserate sprejema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštnine proste.

Stev. 857.

V Ljubljani, v soboto dne 25. julija 1914.

Leto IV.

preskrbuje mestu ta živila. V malem mestu lahko preskrbuje ta živila majhen krog iz okolice in kmetijski producentje, prodajajo lahko svoje blago neposredno mestnim konsumentom ali pa vsaj razpečevalcem na drobno. Če pa se razširi krog, tedaj se vrine med kmetijskega producenta in mestnega konsumenta prekupčevalec, ki pokupi blago na kmetih in ga oddaja na mestnih trgih razpečevalcem na drobno. Vsled naraščanja mest pa dostikrat ne zadostja nič več le en prekupčevalec; blago gre skozi roke cele vrste trgovcev, preden pride s kmetijskega posestva v kuhinjo konsumenta. Razširitev kroga okolo mesta, ki preskrbuje mestu blago, ki se hitro pokvari, poviša cene blaga za toliko, kolikor znašajo transportni in prekupčevalski stroški. Poleg tega se pa povzdiguje še trgovski kapital za gospodarja oskrbe mesta z živili. Včasih se posreči krogu nekaterih kapitalistov, da vladajo monopolistično na živinskem trgu in na trgu za mleko tega ali onega mesta. Dostikrat zavzema tudi trgovski kapital vladajoče mesto, ker si zaslužni z dovolitvijo kredita na eni strani producente in manjše trgovce, ki nakupujejo blago pri kmetih, na drugi strani pa mestne razpečevalce na drobno. Take pojave so zlasti opazovali na živinskih trgih vele mest. V takih primerih lahko oddaja trgovski kapital pridelke poljedelstva in živinoreje mestnemu prebivalstvu za cene, ki visoko presegajo prodajalno ceno producentov.

Hitri razvoj kmetijskih zadrug pa že v prav mnogih primerih izključuje prekupčevalstvo. Zadruga upostavlja zopet neposredno zvezo med kmetijskim producentom in mestnim konsumentom. Ali izključitev trgovskega kapitala po zadrukah kmetov prav redko znižuje cene. Navadno pride tako, da zavladajo zveze kmetijskih zadrug, ki delujejo skoraj tako kakor karteli v industriji, monopolistično na mestnih trgih in potem diktirajo monopolne cene. Take organizacije kmetov so v zadnjih desetletjih zlasti ponovno povišale cene mleka v velikih mestih.

Ostra ločitev med mestom in kmeti je posledica kapitalističnega razvoja. Kapitalizem s svojim anarhističnim načinom proizvodnje prepušča kapitalistom, da po lastni volji določijo kraje, kjer proizvajajo in kjer nakopičijo delavstvo. Posledica tega so prenapolnjena mesta in prazne vasi. Posledica hitrega razvoja mest in industrijskih okrajev so povišane cene, ki izvirajo prav iz one korenine kakor nesorazmerje med industrijsko in kmetijsko produkcijo. Iz anarhije kapitalističnega načina proizvodnje, ki je posledica zasebne lastnine proizvodnih sredstev.

(Dalje prih.)

Politični pregled.

DR. OTO BAUER:

Draginja.

(Nadaljevanje.)

Nakopičenje prebivalstva.

Hitri razvoj industrije v zadnjih dveh desetletjih je pospešil nakopičenje prebivalstva po velikih mestih in industrijskih okrajih. V Nemčiji je bilo l. 1895. 28 mest z nad 100.000 prebivalci, v teh mestih je stanovalo vsega skupaj 7.261.000 ljudi, l. 1910. je bilo v Nemčiji že 48 vele mest s 13.823.348 prebivalci. Še hitreje se razvijajo ameriška mesta. V Zedinjenih državah je že 50 mest z nad 100.000 prebivalci. Urbanizacija, pomestenje ljudskih mas se je izvršilo v zadnjih dveh desetletjih v pospešenem tempu. Nikdar še niso bile tožbe o pomanjkanju poslov na kmetih, o pomanjkanju stanovanj v mestih tako glasne kakor v zadnjih desetletjih.

Posledice nakopičenega prebivalstva, hitrega razvoja mest so podražitev stanovanj, trgovskih lokalov in delavnic, povišanje mestne zemljiške rente in podražitev cen zemljišč. Podražitev stanovanj je oni delni pojav splošne druginje, ki zadene delavski razred izredno težko; podražitev delavnic in trgovskih lokalov poviša stroške rokodelcev in trgovcev v mestu, zlasti stroške nadrobne trgovine. Posledica povišanja teh stroškov je seveda podražitev blaga. Zasebna lastnina zemlje in stavbišč v mestu ni le korenina visokih cen stanovanj, temveč tudi ena od korenin podražitve cen blaga na splošno.

Vsako mesto dobiva gotovo blago, ki se hitro pokvari kakor mleko, sočivje itd., iz bližnje okolice. Čim bolj se pomnoži mestno prebivalstvo, tem večje mora postati ozemlje, ki

Najnižja cena

je dobro blago kakršnega nudi prava domača eksportna trdka

F. Cuden

Ljubljana 53, Prešernova ul. 1.

Zanesljive ure, uhani, prstani, verižice i. t. d.

Zahtevajte cenik za stanj in poštino prosto

Nizke cene! Solidna posredba!

in zavračal izvajanja sodruga Štolfe, češ, da ne pozna razmer. Komaj je sklenil zagovarjanje svojega brata, pa je hitrih korakov zbežal s shoda. S. Štolfa mu je temeljito odgovoril in zborovalci so mu vsi pritrdjevali. Zborovalci so sprejeli tudi resolucijo na merodajne faktorje, naj bodo občinske volitve na nedeljo.

— **Sovodnje.** V nedeljo bo v Sovodnjih sestanek vseh strankinih pristavev, da izvolijo nov politični odbor. Na sestanku poroča sodrug Štolfa iz Gorice.

— **Solkani.** Velikanska nevarnost je pretela tovarni in delavnici gospoda Doljaka. Samo najenergичnejšemu nastopu gospoda Doljaka gre zasluga, da ni epidemična bolezen — nezadovoljnost delavstva — okužila tudi bolnevice backe N. D. O. Sedaj je tovarna izven nevarnosti, vsi bacili so se razkropili na vse štiri strani sveta in garanje bo šlo nemoteno dalje. Gospod Doljak je razkužil tovarno na tale način (priporočamo ta način izkoriščevalcem delavstva širom slovenske domovine): Nekega sodruga je tako dolgo zbadal in šikaniral, da se je spravil proč. Sodruga namreč ni hotel sprejeti naporenega nočnega dela za sramotno mezd. Bil je tudi za gospoda Doljaka preveč natančen. Zahteval je namreč, da morajo biti v tovarni najpotrebnejša sredstva kakor obveze, če se pripetijo nesreče. Sai se je dogodilo nekoč v tej tovarni, da so izmivali delavcu, ki mu je razmislilo prste na roki, rano v posodi za pitno vodo in obvezali rano v stare umazane hlače. Ali pa ni res tudi prdržno, če zahteva delavec, ki je na svetu samo zato, da koplje podjetniku bogastvo, da se postopa z njim ob nesreči obzirno in človeško? Ko je zriinil gospod Doljak tega sodruga — nevaren bacil — iz tovarne, se je lotil drugega delavca, ki ni hotel prevzeti akordnega dela za ceno, kakor jo je bil doležil g. Doljak. Srečno je bil ta iz tovarne, pa že je zasledil g. Doljak novo nevarnost in zopet so zapustili štirje delavci tovarno. Sedaj upamo, da je tovarna »očiščena«. Sai vemo, da bi veselilo g. Doljaka vse bolj, če bi se zanimali delavci samo za sokolajnarje in podobna nacionalna društva in še bi manj mislili na prazne želodce, ki se seveda ne nasitijo s puhlimi frazami.

— **Bolniška blagajna v Solkanu.** Večna krivica se godi nekaterim gospodom delodajalcem v okrajni bolniški blagajni, odkar je vodstvo v rokah socialnih demokratov. Zato pa kujajo načrte zoper okrajno bolniško blagajno. In kujajo vsakovrstna pravila za ustanovitev nove bolniške blagajne v Solkanu. Kolikor smo izvedeli so že dvakrat poizkušali svojo srečo, a jim ni bila mila. Morali bi pač vedeti, da dokler se ne plača krčmarju starega dolga, ni upanja za nov kredit. Imeli smo svoj čas pri nas podružnico »Slovenskega podpornega in bratnega društva v Gorici«. Ali na žalost nekaterih gospodov ni odgovarjala zakonu in c. kr. okrajna sodnija je pošiljala svojega revizorja, ki je našel tak nered, da je odnesel vse knjige in še do danes jih ni uazaj. Na sodniji so povedali gospodom, da take vrste delovanja ne odgovarja zakonu. Kljub tej, milo rečeno blamaži, se

udeleževalci propagande. Razen tega bo izdal kralj dnevno povelje na armado. Zavezuje se, da prepreči one publikacije, ki bodo škvnale in zaničevale.

Srbska vlada bo razpustila »Narodno obrano«. In v prihodnje ne dovoli, da bi se pod kakšno drugo formo ta društva obnovila.

Srbska vlada bo brez obotavljanja takoj po svojih šolah in učiliščih odstranila vse sestavke, ki goje le od daleč propagando.

Srbska vlada odstrani vse oficirje, ki so propagande krivi in njihova imena objavi avstrijski vladi.

Srbska vlada dovoli, da se udeležujejo organi avstrijske vlade zatiranja vseh proti teritorialni nedotakljivosti avstrijskih dežel naperjenih činiteljev.

Srbska vlada pripusti, da se sodnih obravnnav proti udeležencem sarajevskega komplota udeležijo tudi zastopniki avstro-ogrski.

Avstrijska vlada zahteva aretacijo majorja Tankosiča in nekega Ciganoviča.

Vlada naj ukrene vse potrebne korake, da se prepreči utihotapljanje orožja in eksplozivnih snovi.

Srbska vlada mora dati odgovor 25. julija ob 5. popoldne.

Iz domačih krajev.

— **Liubljanski državni pravdnik** je navedel konfiskacijsko prakso, ki je milo rečeno že smešna. Konfiscira namreč v enem listu to, kar je bil pustil drugemu listu nekonsfisciranega. Tako je konfisciral v zadnji številki »Železničarja« notico, ki je bila povzeta iz »Zarje« od 8. julija letos. V »Zarji« je ni konfisciral, v »Železničarju« pa. Ta teden je konfisciral tudi feljton v »Rudarju«. Tudi ta feljton, imenuje se »Križa«, je izšel pred dvema leti v »Zarji«, pa takrat ni našel državnih pravdnik nič pregreškega na njem. Ne vemo, ali pritiska vročina na možgane gospoda državnega pravdnika, da vidi strahove tudi tam, kjer jih ni, ali pa bi rad hitro avanziral in si gladi z bedastimi konfiskacijami pot.

— **Iz katoliškega tabora.** V zadnji številki »Slovana« priobčuje g. dr. Vinko Zupan zanimiv članek, v katerem dokazuje plagiatstvo katoliškega »učenjaka«, profesorja na škofovih zavodih, dr. Pengova. Ta katoliški »učenjak« je priobčeval v »Mentorju«, listu za slovenske katoliške dijake, prirodoslovne, črtice pod svojim imenom. Te črtice je pa prepisal dobesedno iz knjig svetovnoznane angleškega pisatelja Thompsona, v »Mentorju« jih je pa izdajal za blago, ki naj bi klor zrastle na njegovi niivi. Tako goljufa katoliški duhovnik in se diči z ukradenim perjem.

— **Trdo srce naših naprednih narodnjakov do revščine.** Pišejo nam: V številki 160. na tretji strani »Slov. Naroda« je notica pod naslovom »Idila v tirolskem sprehajališču izza dobe državne policije v Ljubljani«, ki gotovo izvira od človeka, ki se nikdar ni občutil, kaj je beda in ki v svoji brezsrčnosti ne mara gledati trpina, priklenjenega na večletno bolniško posteljo, ki pa vzlic svojega žalostnega položaja in bednega stanja nikogar s prošnjami ne nadleguje. Oseba, ki jo izročva v omenjeni notici brezvestno javnosti, je zakonska mati treh nepreskrbljenih otročičev. Kruta bolezen jo je vrgla na bolniško posteljo, s katere že 5 let ni vstala. Ker njen mož, mestni delavec zasluži komaj za vsakdanje potrebe, se je usmilit le revnice skromen a pošten delavec ter ji nabavil voziček, na katerem se po zdravniškem nasvetu popelje, da uživa čisti zrak na neobljudene kraje tirolskega dvoreda, da bi ne dala pouda biti mimoidočim vnadlego. Ta pomi-

ljevjanja vredna žena je služila nepretrgano pri nekem tukajšnjem naprednem zdravniku celih 14 let, ki še dandanes ve ceniti zasluge poštenega in marljivega posla. Ti pa, brezsrčni dopisun, če nočeš gledati te bede, hodi znanprej le po obljudenem kraju tirolskega šetališča, tam kjer se giblje fini svet, ki hoče le uživati življenje, a se mu gabi pogled na trpljenje in revščino.

— **Prostovoljno gasilno društvo v Trbovljah** je prelozilo svojo za nedeljo, dne 9. avgusta t. l. določeno slavnost ob priliki nabave nove motorne brigzalnice zaradi nekaterih ovir na soboto 15. avgusta — v slučaju slabega vremena pa na nedeljo 16. avgusta.

— **Človekoljubni železniški zdravnik.** Iz Celja nam poročajo: V torek ob petih zjutraj se je pripeljal na našo postajo cirkus Kludsky. Pri razkladanju so uporabljali tudi za to izučene slone. Seveda se je nabralo vse polno radovednežev in nekateri so dražili slone. Eden od razdraženih slonov je prijel z rilecem cirkuskega delavca in ga vrgel z vso močjo na tla. Delavec je obležal nezavesten in odnesli so ga v neko sobo na kolodvoru. Obenem so poslali po železniškega zdravnika dr. Premšaka. Ta je prišel, a za ponesrečenca se še zmešnil ni in je šel raje prodajat zijala med radovedneže. Nato je odšel, ne da bi bil pogledal ranjenca. Priti je moral dr. Ribl, da je pomagal ponesrečenemu. Vse graje vredno je postopanje dr. Premšaka. Če ta gospod ne mara zdraviti delavcev, če jih zaničuje zato, ker so delavci, tedaj naj gre, pa se nihče ne bo jokaj za njim. Že ob nastopu so se branili železničarji Premšaka za svojega zdravnika in izkušnja kaže, da so imeli prav. Ali ni nikogar med ono višjo gospodo, da nauči Premšaka izpolnjevanje dolžnosti? Najbrže ostane naš apel brezuspešen, ker vrana vrani ne izkljuje oči.

— **Štandrez pri Gorici.** Volilni odbor združenih strank je bil sklical za preteklo nedeljo shod v Štandrežu, ki je uspel sijajno. Gostilniški prostori gospoda Turija so bili zasedeni do zadnjega kotička. Na shodu je bilo gotovo nad 400 oseb. Shod je otvoril sodrug Brisko, za predsednika shoda je bil izvoljen gospod Markič, ki je bil tudi prvi poročevalec. V svojem dolgem, stvarnem poročilu je dokazal g. Markič na podlagi števil, kako so gospodarili dosežani župan g. Andrej Lutman in starešinstvo na škodo občine. Vsi navzoči so burno pritrdjevali njegovim izjavam. Za njim je govoril sodrug Štolfa iz Gorice. Z ozirom na temeljito poročilo predgovornika o zavoženem občinskem gospodarstvu je konstatiral, da je postopal župan skrajno sebično z občinskim imetjem. To nepravilno in kvarno postopanje je tudi povod, da so se združile v sedanjih volilni občinski borbi vse politične stranke v občini, da uničijo vladajočo kliko, ki se seveda v svojem boju za obstanek poslužuje vseh mogočih sredstev, da si ohrani gospodstvo v občini. Dolžnost župana in starešinstva je, da ne varajo zaupanja volilcev, ki jih pokličejo na mesta za blagor vse občine in da vestno izpolnjujejo svoje dolžnosti, da vestno upravljajo občinsko imetje. Vsak vinar občinskega premoženja se sme uporabiti le izključno za korist vse občine. Nekaj krivde za slabo gospodarstvo v občini je treba pripisati tudi obstoječemu volilnemu in občinskemu redu, ki izročva privilegirancem vso občino na milost in nemilost. Združitev političnih strank v tem boju ne pomenja nikakršnega kompromisa, temveč je le začasna združitev brez obveznosti za poznejši čas in le v svrhu, da se odvzame občinskemu gospodarstvu ljudem, do katerih so izgubili občinarji vse zaupanje. Pripadniki ene ali druge stranke bodo imeli, če bodo izvoljeni, popolnoma svobodne roke. Če bi se pa zgodilo, da bo postopala novoizvoljena večina prav tako kakor prejšnja kliko, tedaj bo socialno demokratska stranka prva, ki nastopi proti škodljivcem občine, čeprav jim morda pripomore sedaj do zmage. Ko je končal sodrug Štolfa svoja izvajanja, se je prigrabil k besedi županov brat. Branil je seveda gospodarstvo brata župana

Nota avstrijske vlade srbski vladi.

Avstrijski poslanik v Belgradu baron Giesl izroči srbski vladi noto avstrijske vlade. Z Dunaja poročajo da ima nota naslednjo vsebino:

Srbska vlada je priznala 1. 1909 aneksijo Bosne in Hercegovine in je izjavila, da njena prava niso prikrajšana in da se je zavezala, da se ne bo upirala in da napram monarhiji izpremeni svojo politiko. Zgodovina zadnjih let pa je dokazala, da je srbska vlada kljub tej zavezi trpela protiaustrijsko propagando, trpela nekaznovano vse hujšanje časopisja in dovoljevala društva, ki so terorizirala, morila in povzročala atentate. Srbska vlada je tudi mirno gledala, da je srbsko časopisje povečevalo atentat. Ničesar ni podvzela proti uradnikom in oficirjem, ki so se udeleževali propagande in ki so bili udeleženi pri atentatu. Zaradi tega je avstrijsko-ogrsko vlada prisiljena od srbske vlade zahtevati uradne izjave, da obsoja protiaustrijsko propagando, da bo propagando, ki ima namen odtrgati del avstrijskega ozemlja od monarhije, preprečila in zatrla. Avstrijska vlada zahteva, da priobči srbski uradni list 26. julija sledečo izjavo: Srbska vlada obsoja proti Avstro-Ogrski naperjeno propagando, ki ima za cilj odtrgati od monarhije del dežela. Srbska vlada opozori vse oficirje, uradnike in prebivalstvo, da to v prihodnje z yso strogostjo nastopala proti tem, ki se bodo

DR. DRAGOTIN LONČAR:

Dr. Ant. Dermota.*

(* 1. I. 1876 — † 3. V. 1914.)

Zapustil nas je prvi in to v dobi, ko je stopal na lastne noge in si stavil svoje ognjišče. V tem je tragika njegovega življenja, ki jo osvetljuje ta solnčni žarek, da se je ni zavedal!

Rojen Gorenjec, Železnikar, je imel Dermota vse tiste lastnosti, ki so nekako bistvene temu rodu: velike, koščene postave, trd in samsvoj na zunaj, a bistre glave in v svoji notranjosti blag in pošten človek, brez sebičnosti in hinavstva.

V Ljubljani, za dobe srednješolskega učenja, je bilo, da sva se spoznala. Že tu, v dijaškem društvu »Zadruga«, je nastopal Dermota zoper take napake, ki omadežujejo značaj, da nima stalnosti, oziroma postaja nedovzetan za razliko med dovoljenim in nedovoljenim.

Odšel je nato na češko vseučilišče v Prago, kjer se je družil s prerano umrlim slavistom Iv. Kunščem. Za njim smo prihajali drugi, ne brez njegove vzpodbude. Navezan sam nase, je našel Dermota gostoljubno prijateljstvo v nekaterih praških rodbinah, kakor pri pisatelji Preissovi in vseučiliškem profesorju Chodonskem. V tem času je tudi prevajal češke leposlovne spise na slovenski jezik. Ane Rehakove »Povesti s potovanja« (skupno s Kunščem) in Gabrijele Preissove »Mladost« je izdala Gabrščekova »Slovanska Knjižnica« leta 1897. in 1899. Laichterjev roman »Za resnico« izhaja še le sedaj v podlistku »Zarje«.

Slovenska kolonija v Pragi je polagoma naraščala, v šolskem letu 1898/9 se je ustanovil »Slovenski klub«, ki je imel toliko članov, kolikor je bilo slovenskih akademikov, namreč

10. Po polletnem obstanku se je ta klub razšel, Slovenci so pristopili srbskemu društvu »Sumadija«. Z večjim številom slovenskih visokošolcev se je tudi začelo cepljenje: kamen izpodtike je postal Masaryk.

V domovini smo poznali Lega in Podlipnega, v Pragi smo se seznanili z Masarykom, s to globoko pravno in versko osebnostjo. Kakor novo odkritje in razodetje, je ločil Masaryk slovensko dijaštvo v dva tabora: za in proti. Prišel se je boj. Somišljeniki smo se tesno oklenili drug drugega, nasprotniki niso prišli do duševne organizacije.

Dermota je stal v prvih bojnih vrstah. Pri tako resni stvari ni moglo biti drugače nego da si je osvajal Masarykovo realno pojmovanje narodnega in socialnega vprašanja, ki zahteva treznega, nepretrganega, drobnega dela in ki ne pozablja, da je treba vsakomur najprej začeti pri samem sebi. Odtod poglobljanje v pravni in verski problem, ki je bila zanj slovenska posvetna inteligenca po večini indiferentna.

Nastala je duševna organizacija praških Slovencev s somišljeniki Hrvati in Srbi. Njen plod so tri, zaporedoma izhajajoče dijaške revije: »Hrvatska Misao« (1897), »Novo Dobo« (1898) in »Glas« (1899). Njih temeljna misel je bila: usposobiti sebe intelektualno in moralno za socialno delo, ki nam je pomenjalo skrb za »malega človeka«; zakaj to je jedro hrvaško-srbskega in slovenskega naroda, a jedinstvo Hrvatov, Srbov in Slovencev nam je bila prirodna posledica našega socialnega naziranja. Dermota je napisal za »Novo Dobo« prvi svoj članek in sicer iz gospodarske stroke »O konsumnih društvih«. To je bilo predavanje, ki ga je imel v »Slovenskem klubu«. Kot pravnik se je posebno zanimal za gospodarska vprašanja, a tudi modroslovci smo zahajali k Bratovškim in Horákovim predavanjem, ki sta bila takrat glavna zastopnika nacionalne ekonomije na češki univerzi.

Leta 1901. je izšla poslanica slovenski mladini »Kaj hočemo«, ki je imela namen, da

seznanj slovensko javnost z Masarykovimi idejami.

Na vsak način je napačno, bodisi da mladino precejnujemo, bodisi, da jo podcenjujemo. Nanjo pritiskajo najrazličnejši vplivi. To je doba vrenja. Ne povzdigovati preko zasluženja, a tudi ne zasramovati, marveč smotreno voditi je treba mladino. V poslanici »Kaj hočemo« so nanizane temeljne misli češkega realizma: filozofa in sociologa Masaryka ter pedagoga Drtine. Ta vpliv je bil odločilen. Ne gre pri tem za vse podrobnosti, marveč za celotno smer, kakor se zrcali v poslanici. In ta smer ima svojo osrednjo točko v povdajanju individualnega in socialnega življenja sub specie aeternitatis.

Dermota je bil med organizatorji in izdajatelji. Z njegovim sodelovanjem, t. j. z njegovim svetom sta bili izdelani I. in II. poročilo, kakor sta tiskani. Obširno je tudi poročal o poslanici v slovaški reviji »Hlas« (1901) s člankom »O mlajšem gibanju na Slovenskem«, kjer uvodoma razpravlja o slovenskih narodno-političnih razmerah. V dobi svojega visokošolskega življenja je pisal tudi v nekatere slovenske politične časopise. Trajno vrednost pa imajo njegovi dopisi v češki reviji »Slovansky Přehled«, kjer je od ustanovitve časopisa pa do svoje smrti, kakih 15 let, redno poročal o vseh važnih slovenskih pojavih na kulturnem, političnem in gospodarskem polju. Slovenski zgodovinar ima tu zbrano ogromno gradivo.

Dermota je ljubil turistikto, petje in glasbo (citranje). Med učenjem, delom in razvedrilom so minila vseučiliška leta, ki jih s svoje strani štejem med najprejnejša.

Prišedši v domovino se je Dermota takoj oprijel »Naših Zapiskov«. Njih namen je bil širiti smisel za socialno stremljenje. V prvem letniku 1902/1903 je priobčil študijo »O združništvu«, ki prepričevalno dokazuje potrebo združnega gibanja za široke ljudske sloje in njegov socialni pomen. Ta monografija je njegov najboljše in najtemeljitejši gospodarski

spis. Obenem je začel priobčevati svoje prevode iz Macherjeve poezije in proze. Leta 1903. je izšla samostojna knjiga »Magdalena« kot ponatis iz ženskega časopisa »Slovenka«.

Leta 1904. se je ustanovila »Akademija«, ljudsko izobraževalno društvo, ki mu je kumoval tudi Dermota in bil njegov prvi tajnik. Na ustanovnem občnem zboru je označil kot namen društva boj proti vsaki reakciji v zasebnem in javnem življenju. Biti boljši nego reakcionarci, ne zaradi kazenskih paragrafov, ki poznajo glavno samo pravice, ampak zaradi višje, plemenitejše poštenosti, ki nam nalaga dolžnosti! V svrhu agitacije za ljudsko izobraževalno delo je bil prevedel Drtinov spis »Vseučiliška ljudska predavanja«, ki mu je pridelal dodatek o slovenskih razmerah.

Z vso ljubeznijo pa se je oklepal Dermota »Naših Zapiskov«, ki jim je kmalu postal glavni uredbnik in prevzel v njih gospodarski pregled. Posebno pa je oživel, ko so po enoletnem prestanku, izpremenjeni po obliki in vsebini, zopet začeli izhajati pod njegovim uredništvom v Gorici leta 1909. Podal jim je na pot program: pokazati domačemu in tujemu svetu slovenski tip socializma, ali kakor ga je s Sombartom formuliral sledeče: Kako je natura našega naroda začela sprejemati vsekapijalizem kako ga sprejemlje in kako ga skuša premagati. Pisal je zlasti socialno-politične članke, ki so imeli vedno na sebi nekaj izvirnega, sorašilega, da si jih upošteval, čeprav bi se ne mogel strinjati z njimi. Tudi njegov jezik je nosil na sebi znake njegove osebnosti. Enak v pisnu in besedi: kratki stavki, brez umetne šare, brez bombasta. Po štirih letih je odločil uredništvo. Začel je bil ravno kot samostojni advokat in imel za enkrat dosti opraviti sam s seboj. Sodeloval je pa naprej, kakor je bil sotrudnik tudi pri drugih slovenskih listih, n. pr. pri »Ljubljanskemu Zvonu«, »Narodnem gospodarju«, »Slovani« itd. Pisal je seveda obenem v socialistične politične časopise: »Delavski List«, »Rdeči Prapor« in »Zaria«. (Kaneč pril.)

* Zadnja številka »Naših Zapiskov« je posvečena spominu sodruga Dermote. Iz te številke priobčujemo tudi gorenji sestavek.

V soboto ob pol 9. in v nedeljo ob 9.
koncert vojaške godbe.

Sobota 25.
Nedeljo 26.
Ponedeljek 27.

OTROČJE SRCE, družabna drama v treh delih.
OROŽNIK BREZ HLAC, razposajena burka v 2 delih.

„KINO IDEAL“.

Kupujte „Zarjo“.

Varčne gospodinje!

Sladni čaj Dr. pl. Trnkoczyja sladni čaj daje vsakomur kri, moč, živce, spanje, cvetoče lice, okusen zajtrk. Pri dojenčkih nadomešča materinsko mleko in umirja dojenčkov omejeje. Pri bolnih se dosežejo izvrstni uspehi. Na vsak način prihranijo gospodinje 50% pri gospodinskih izdatkih, 3/4 pri mleku in polovico pri sladkorju. Vsak dan prihajajo naročila s priznanji. Naroča se pri izdelovalcu lekarnarju Trnkoczyju v Ljubljani zraven rotovža, ki je s sladnim čajem izgojil svojih osem zdravih otrok. Po pošti 5 zavrtkov po 1/4 kg 4 K franko. Po 60 vinarjev se dobi povsod tudi pri trgovcih. Glavna zaloga na Dunaju v lekarnah Trnkoczy: Schönbrunnerstrasse 109, Radetzkyplatz 4, Josefsstädterstrasse 25, v Gradcu Sackstrasse 4. Trst, drogist I. Camanli St. Gio. di Guardella 703; Gorica, Maz-zoli E., trgovci; Celje Hočevar, trgovci; Celovec, Hauser, lekarnar; Maribor, König, lekarnar. — Dobi se tudi v vseh prodajalnah konzumnega društva za Ljubljano in okolico.

vimi poslušalci ni bilo ne enega stavkajočega zidarja, ker so prejemali, da bi šli poslušati Brandnerja krumirski oslarije. Zidari vedo dobro, da je narodna organizacija krumirska organizacija in podjetnikom simpatična. V dokaz kako so argumenti Brandnerja enaki argumentom podjetnikov, služi pismo, ki ga je pisala Kranjska stavbna družba v imenu vseh tamošnjih podjetnikov v Viden na izselniški urad. V pismu so naznanili uradu, da je v Opatiji stavka zidarjev, organiziranih v jugoslovanski organizaciji, ki da zahtevajo poleg drugega tudi to, da morajo podjetniki vzemati na delo samo domače slovenske zidarje.

Podjetniki so se temu uprli in nastala je stavka. Zaradi tega prosijo v pismu, da bi izselniški urad poslal večje število italijanskih zidarjev. To je pač dovolj zgorel dokaz, kako narodna organizacija pomaga podjetnikom lagati. Brandner trdi, da hočemo izpodrinuti z dea domače zidarje, podjetniki Hrvat, Italijani in Nemci pa pšejo v Italijo, da hočemo spraviti na delo samo slovenske zidarje. Mislimo, da smo N. D. O. in njenega voditelja Brandnerja s tem dovolj razkrinkali.

Odgovorni urednik: Ivan Tokan.
Izdaja in zalaga založba »Zarje«.
Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Veleprima ogrska salama

5 kg kot vzorec v platno zaviti K 10:60 franko po povzetju razposilja

FRIEDMAN HERMAN tvornica salam

Szatmar št. 202, Ogrsko.

= Reflektiram na stalne odjemalce. =

Produktivna zadruga ljubljanskih mizarjev

registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Tovarna na Glincah pri Ljubljani.

Priporoča se sl. občinstvu za izvrševanje

portalna,
stavbena,
pohištvena
mizarska dela.

Prevzema kompletne oprave za
hotele,
kavarne, vile,
gostilne,
privatna stanovanja.

Izdeluje se v lastni najmodernejši opremljeni tovarni na Glincah in se jamci za solidno delo.
Proracune se določijo na zahtevo brezplačno in v najkrajšem času.

Konsumno društvo za Ljubljano in okolico

registrovana zadruga z omejeno zavezo

opozarja konsumente na svoje prodajalne, kjer se oddaja članom

dobro in zdravo blago po zmernih cenah.

Pisarna je v Spodnji Šiški, Kolodvorska cesta št. 56 v lastni hiši. — Po leti so uradne ure od 7. do 2. in od pol 6. do pol 7. zvečer.

Hranilne vloge se obrestujejo od dne 1. julija 1914 dalje po

5%

Rentni davek plača društvo samo.

Okrajna bolniška blagajna v Zagorju ob Savi.

Pisarna: V poslopiju Občnega konsumnega društva I. nadstropje. — Uradne ure so od 8. do 12. ure dopoldne in od 2. do 5. ure popoldne. Ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

Zdravnik blagajne.	Ordinira dopoldne.	Z a čl a n e:
Dr. Ernest Jaklin, na Toplici pri Zagorju.	od 9 do 11. ure	V občinah: Zagorje, Kotedrež, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat.
Dr. Ivan Premrov, Gradec pri Litiji.	od 8. do pol 12. ure	V sodnem okraju Litija, izveniši člani iz Predilnice.
Dr. Karol Wisinger, v Predilnici v Gradcu pri Litiji.	od 8. do 9. ure	Za člani iz Predilnice v Gradcu pri Litiji.
Dr. Rudolf Replč, St. Vid pri Zatični.	od 9. do 11. ure	V sodnem okraju Višnjagora.

Člani iz občin Zagorje, Kotedrež, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglediti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico, za zdravnika. Člani iz Predilnice se izkažejo pri zdravniku s svojo izkaznico. Vsi ostali člani iz sodnih okrajev Litija in Višnjagora, se morajo pri zdravniku izkazati z nakaznico, izgotovljeno od njih delodajalca. Stroškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list, se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. S pritožbami se je obracati do načelnika blagajne.

Načelstvo.

čas je devet ur in vse druge delovne ure so izredne in se plača 20% več. Za stare in telesno slabe se ne sme napraviti nobena druga osebnostna pogodba. Te predloge so podjetniki odklonili in stavka traja in bo trajala dalje do zmage. Zunanji zidarji naj ne iščejo dela v Opatiji in Lovranu.

* Obrekovalce Brandner na delu. »Edinost« prinaša govor Brandnerja, ki ga je imel na običnem zboru N. D. O. v Volovskem, preteklo soboto, kjer je med drugim »razkrinkal« voditelje zidarske stavke v Opatiji. Jezuitični in nesramno je trdil, da so podjetniki izjavili, da v slučaju, da bi podpisali našo pogodbo, bi morali jemati na delo same kvalificirane zidarje, ki se izkažejo z učenim izprijevalom; takih zidarjev, pravi Brandner, ni v Opatiji. S to točko hočejo socialisti pripraviti tla zunanjim zidarjem posebno pa regnikolom, s katerimi se morda že pogajajo. Tako imamo se upa govoriti in svoj govor se objaviti, ta človek in to tedaj, ko so tamošnji zidarji že peti teden v stavki, posebno zaradi tega, da si garantirajo svoje pravice, kater jim hočejo hrvatski in italijanski podjetniki dovoliti. Vsak ve, da zahtevajo stavkajoči ravno nasprotno od tega, kar trdi vodja krumirjev. 1. točka spomenice se glasi: »Pri sprejemanju na delo imajo prednost domači zidarji brez razlike narodnosti in državljanstva. Za domače se smatra vse one, ki stalno bivajo v tem kraju.

Točka št. 5 v spomenici se glasi: Zidari se dele v dva plačilna razreda. V prvi spadajo vsi zidarji od 18. do 20. leta in ki dokažejo, da so delali tri leta kot mladi zidarji. V drugi razred spadajo vsi zidarji, ki so nad 20 let stari. Mislimo, da je to dovolj jasno, da ni treba komentirati niti desetletnemu dečku, kaj še le narodnjaškemu sociologu, ki ima rešitev socialnega vprašanja v žepu. Brandner se je zavedal, da laže, ali njegov namen je bil, napraviti nezadovoljnost in nezaupanje med stavkajočimi in s tem stavki škodovati in podjetnikom koristiti. To se mu seveda ni posrečilo, ker med njego-

M. ROSNER & CO.

v Ljubljani

veležganiarna sadja in tovarna likerjev

priporoča v svoji lastni žganjarni kuhane izdelke in sicer:

Slivovko
Brinjevec
Hrušovec
Tropinovec

Pristnost je zjamčena.

Vermut-vino

najboljše kakovosti.

Ugodne cene. - Vzorci na razpolago.

Istrsko prvenstvo 70 km
dobljeno na

Gorčevem kolesu!

GORČEVA

KOLESA PRIZNANO NAJ-BOLJŠA SEDANJOSTI X

A. GOREC

LJUBLJANA MARIJE TEREZIJE CESTA 51. 14. NOVI SVET
NASPROTI KOLIZEJA ZAHTEVAJTE PRVI SLOV. SENIK
BREZPLAČNO

še vedno trudijo, da bi dobili v lastne roke upravo bolniških blagajn. Gospodje naj se bolj brigajo za redno plačevanje prispevkov okrajni bolniški blagajni. Ako se ne plačujejo prispevki bolniški blagajni, pride eksekutor v hišo. To je zlo, zaradi katerega mnogo trpi omenjena blagajna. Tudi nered je pri bolniški blagajni. Kadar oboli delavec, pa zahteva bolniščino, tedaj vidi, da ni včlanjen pri blagajni. Zato pa mora delodajalec plačati globo in včasih tudi sodne stroške. Neki delodajalec je tako nesramen, da je prejemal bolniščino za učenca, ki je pa delal. Zato pa mu je vrget za nagrado po 1 K, včasih tudi po 2 K. In kadar vodstvo bolniške blagajne kaj takega izve in dožene, pa zopet zavpijejo delodajalci: Krivica, nepravilnosti, lumparije in bog vedi kaj se še godi v n. Morelli! Posebno pa se trudi gospod I. Doljak. Agilen je in klepetav do skrajnosti, v potu svojega obraza se muči za ustanovitev bolniške blagajne. Gospodu I. Doljaku se najbrže zopet godi »krivica«. Povejte nam, čemu ste jemali ves čas, dokler ni bil bolan I. P. po 48 v. tedensko. Ko je zbolel, pa ste vrnili 8 K. Ker je bil vpisan samo za 36 v! Kaj je krivda na strani bolniške blagajne, da je oslepeljen ubogi delavec vsak dan na podpori za 48 v? Na nekem sestanku mizarjev je imel mož celo toliko poguma, da je govoril o krivicah, ki se gode članom v okr. bolniški blagajni. Na misel mu je prišla rajna podružnica, nad vse vzorna blagajna, koje poslovanje je bilo, seveda vse »poštenje«. Pri tej blagajni je bil član le tisti, ki je hotel biti. Zato se ni nihče brigal za redno članstvo, posebno delodajalec ne. Delavec je moral iti na zdravniško preiskavo, preden je postal nje član. Če je prišel zdravniško izpričevalo, da je zdrav in krepak, so ga sprejeli. Vse slabše in bolneje so naprtili okrajni bolniški blagajni. Kadar je kdo izvelkel 20 tednov, ga je delodajalec vpisal v okrajno bolniško blagajno, tam je zopet dobival podporo, ne da bi dal kdaj vinarja v njo. Ko je pobiral denarničar denar, je dobil celih 5 K pri vsih delodajalcih. Razume se, da tudi bolnikom niso mogli izplačevati, zato so morali večkrat trkati pri denarničarju. Take razmere so vladale pri nas. Povedali smo to javnosti, da bo razločevala med večnimi »krivicami« okr. bolniške blagajne in lumparijami nekaterih delodajalcev. Pozivljamo c. kr. okrajno glavarstvo, naj upošteva glas delavstva in kotovim rogoviležem za vedno prepreči ustanovitev podpornega društva, kakršno je bilo ono prvo. Delavstvo se ne poteguje za nje, temveč le tisti, ki bi imeli koristi od njega.

— Jugoslovanska socialistična mladina v Trstu naznanja vsem članom mladinske organizacije in drugim socialističnim društvom, da ima odbor v svoje zalogi veliko število znakov. Pozivljamo ves naše člane, da si nabavijo znake. En znak velja 60 vin. Organizacije in društva dobe pri vsakem naročilu znakov popust. Naročila sprejema »Jugoslovanska socialistična mladina« v Trstu, Rojan, ulica Appiari št. 12.

— Vse tamburaše mladinske organizacije pozivljamo, da vestno prihajajo k vajam, ker nastopima 2. avgusta prvič javno pri veselici v Delavskem domu.

— Vojaški koncerti danes ob pol devetih v kinematografu »Ideal«. V soboto krasna družabna drama v treh delih »Otročje srce« in razposajena burka v dveh dejanjih »Orožnik brez hlače«. V soboto ob pol 9. koncert vojaške godbe.

Frane Ogrin dobil istrsko prvenstvo. Fr. Ogrin, član K. K. K. Ilirije je zmagal v Trstu pri dirki za istrsko prvenstvo. Tekma je bila zelo interesantna, ker je bila zaeno hud boj med Tržačanom Šiškovcem, Ogrinom in Reboljem. Ogrin je imel smolo, neki otrok mu je skočil v najhujšem tempu pred kolo, da je padel ter si poškodoval nogo. Toda kmalu je zopet dohitel Šiškovca in vozila sta skupaj dalje. Na nekem ovinku v klancu je spodrsnilo kolo Šiškovca, in je padel, pa tudi Ogrin je moral stopiti s kolesa. Koncem je zmagal Ogrin s 3:24:45%. Drugi je bil Šiškovci v 2:25:24% in tretji Rebolj v 2:32:5%. Ogrin in Rebolj sta tudi v tej tekmi vozila kolesa tukajšnje domače tvrdke A. Gorec, ki so nedosežna v teku in trpežnosti.

Socialni in strokovni pregled.

Stavka zidarjev v Opatiji traja dalje. Po treh tednih stavke so podjetniki želeli, da se pokajajo z nami, ali pogajanja so končala brez uspeha. Podjetniki so nam predlagali 55 vin. na uro minimalne plače (mi smo zahtevali v spomenici 60 vin.). Zastopniki organiziranih stavkajočih so ta predlog odklonili, ne samo zaradi tega, ker nam niso dali vsega, kar smo zahtevali, temveč zaradi tega ker so nam predlagali, da naj sprejmemo njih zahteve, po katerih bi mi ničesar ne pridobili, temveč bi bili še na slabšem: Podjetniki so predlagali, da bodo zidarjem izplačevali zaslužek vsakih štirinajst dni, da ih lahko odpuste z dela vsak čas, da morajo delati eno uro na dan po končanem deveturnem delu in to brez izrednega doplačila. Nadalje predlagajo, da morajo stari in telesno slabi zidarji priznati svojo delovno nezmoglost in da bodo povsemni ž njimi napravili posebno plačilno pogodbo od sezaja do slučaja. Naravno, da takšnih predlogov niso mogli delavci sprejeti pod nobenim pogojem. Raie nič tarife kakor takšno, so izjavili delavci. Da pridemo vseeno do sporazuma, je predlagal odbor štrajkajočih podjetnikov, da naj se dovoli minimalna plača od sedaj do konca tega leta po 56 vin. in od novega leta naprej po 60 vin. na uro za zidarje, ki so nad 20 let stari in ki delajo pet let kot zidarji in po 50 in 54 vin. za mlajše. Delavcem naj se izplačuje vsako soboto in tudi odpust naj se vrši samo ob sobotah. Delovni

SIMON KMÉTETZ, Ljubljana.
Kolodvorska ulica šte. 26.